

ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΚΡΗΤΗ

Η Σπιναλόγκα είναι μια μικρή άνυδρη και άγονη βραχονησίδα, έκτασης 85 στρεμμάτων, στο στόμιο του φυσικού λιμένα της Ελούντας του Νομού Λασιθίου Κρήτης, η οποία λόγω της στρατηγικής της θέσης οχυρώθηκε και απέκτησε μέσα στους αιώνες διαφορετικούς ρόλους και χρήσεις.

Η νησίδα περιτείχιστηκε κατά την αρχαιότητα για την προστασία της αρχαίας πόλης Ολούντος. Κατά τα τέλη του 16ου αιώνα, οι Βενετοί, στο πλαίσιο των μεγάλων οχυρωματικών έργων που εκτέλεσαν για τη θωράκιση της Κρήτης, κατασκεύασαν στη Σπιναλόγκα ένα από τα σημαντικότερα επιθιλάσσια προμαχωνικά οχυρά της Μεσογείου. Οι εργασίες κατασκευής ξεκίνησαν το 1579 με σχέδια του μηχανικού Genese Bressani και η πρώτη φάση οικοδόμησης διήρκεσε έως το 1586. Επισκευές και μετατροπές στο φρούριο έγιναν πριν και κατά τη διάρκεια του Κρητικού πολέμου (1645-1669).

Η οχύρωση αποτελείται από δύο ζώνες. Η πρώτη ακολουθεί το περίγραμμα των ακτών, ενώ η δεύτερη είναι θεμελιωμένη πάνω στους βράχους της

κορυφογραμμής. Δύο εγκάρσια τμήματα τείχους, το ένα στα ΝΔ. και το άλλο στα ΒΑ. της νησίδας, συνδέουν τις παραπάνω ζώνες. Σε στρατηγικά σημεία της οχύρωσης βρίσκονται η ημισέληνος Michiel και η ημισέληνος Mocseniga ή Barbariga, που αποτελούν σπουδαία έργα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής.

Κατά την περίοδο του Κρητικού πολέμου στη Σπιναλόγκα κατέφυγαν πρόσφυγες και επαναστάτες (χαϊνηδες), οι οποίοι έχοντας ως βάση τη νησίδα παρενοκλούσαν τους Τούρκους. Με τη συνθήκη παράδοσης του Χάνδακα το 1669, η Σπιναλόγκα παρέμεινε στην κυριότητα της Βενετίας. Το 1715, μετά από πολιορκία, η νησίδα παραδόθηκε στους Τούρκους, η φρουρά των Βενετών αποχώρησε και οι υπόλοιποι 600 περίπου κάτοικοί της αιχμαλωτίστηκαν. Από το 1715 στη Σπιναλόγκα εγκαταστάθηκαν μουσουλμάνοι, που οικοδόμησαν τις κατοικίες τους πάνω στα θεμέλια των ενετικών κτισμάτων.

Ο μουσουλμανικός οικισμός αρχικά υπήρξε απομονωμένος και απρόσιτος, με 250 περίπου κατοίκους στις αρχές του 19ου αιώνα. Μετά τα μέσα του 19ου αιώνα ο οικισμός σημείωσε μεγάλη ακμή και πολεοδομική ανάπτυξη και το 1881 έφτασε να κατοικείται από 1.112 άτομα και να λειτουργεί ως το μεγαλύτερο μουσουλμανικό εμπορικό κέντρο του Μεραμπέλλου.

Τα κτήρια του οικισμού αναπτύχθηκαν κλιμακωτά σε όλη τη δυτική και τη νότια πλευρά της νησίδας. Κατά τα τέλη του 19ου αιώνα υπολογίζεται ότι στη Σπιναλόγκα υπήρχαν 200 περίπου κατοικίες και 25 καταστήματα ή εργαστήρια. Σήμερα σώζονται αρκετά διώροφα σπίτια και μαγαζιά επιμελημένης κατασκευής με πλαστικούς όγκους και συμμετρικές αναλογίες, που παραπέμπουν στις αρχές της τοπικής και βαλκανικής αρχιτεκτονικής παράδοσης.

Το 1903, επί Κρητικής Πολιτείας, στο νησί ιδρύθηκε Λεπροκομείο και το 1904 εγκαταστάθηκαν στο νησί οι πρώτοι 251 άρρωστοι. Αρχικά εκτοπιζόνταν εδώ λεπροί αποκλειστικά από την Κρήτη. Μετά το 1913, όταν το νησί ενώθηκε με την Ελλάδα, ήλθαν στη Σπιναλόγκα λεπροί και από τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Η πολιτεία είχε την υποχρέωση καταβολής οικονομικού επιδόματος σε κάθε άρρωστο. Το Λεπροκομείο διέθετε διευθυντή-ιατρό,

νοσηλευτικό προσωπικό, επιστάτη, καθαριστές, οικονομική υπηρεσία και ιερέα. Οι άρρωστοι κατοίκησαν στα κτήρια του οικισμού και σε σύγχρονα κτήρια που κατασκευάστηκαν κατά τη δεκαετία του 1930. Ο κάθε άρρωστος ζούσε ανεξάρτητος στο δικό του χώρο και ήταν υπεύθυνος για τη διαβίωσή του. Οι περιορισμοί των κανονισμών και οι αντικειμενικές δυσκολίες της πολεμένης ζωής τους δεν αποδυνάμωσαν την επιθυμία τους για ζωή. Οργάνωσαν το χώρο τους, ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια της γης, αγάπησαν, παντρεύτηκαν, γέννησαν παιδιά.

Η οικοδομική δραστηριότητα του Λεπροκομείου έφερε δραστικές επεμβάσεις στα κτήρια του οικισμού και στις οχυρώσεις του φρουρίου. Το 1939, για να διανοιγεί ο περιμετρικός δρόμος που υπάρχει σήμερα στη νησίδα, καταστράφηκαν με δυναμίτιδα μεγάλα τμήματα του τείχους.

Μετά το κλείσιμο του Λεπροκομείου το 1957, η νησίδα έμεινε έρημη και ακατοίκητη. Η χρήση της Σπιναλόγκας ως τόπου εγκλεισμού αρρώστων, που βίωναν απομονωμένοι και έρημοι την αλήθεια του θανάτου, στιγμάτισε το χώρο. Το όνομα Σπιναλόγκα έγινε συνώνυμο του μαρτυρίου και απέκτησε συμβολισμούς.

ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΚΡΗΤΗ

i T: 28410 22462, 28410 28361

ΚΕΙΜΕΝΑ: Γ. ΜΟΣΧΟΒΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΑΠ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΥΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
MONUMENTS AND MUSEUMS OF GREECE
e-Ticketing system

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων
www.tap.gr